

MON LEAN
JAG ÄR TUSEN ÅR
DU HÅT JAGI

Välkommen till föreställningen *Mon lean duhát jagi!*

Det började som ett samtal som blev en idé som blev ett pjässynopsis. Vi ville göra något nytt! Sätta ljus på den svenska koloniala politiken och visa att det har funnits ett annat förhållningssätt. Innan kungar och andra makthavare upptäckte värdet av naturresurserna i norr, hade man självklart behandlat den samiska befolkningen som rättmätiga innehavare av de landområden man, på sitt sätt, brukat. Sen kom den politik smygande som totalt ändrade förutsättningarna för de människor som sedan länge befolkat de norra delarna av Skandinavien. Det kom så smygande att vi än idag inte riktigt har förstått vad som hände - och att det fortfarande pågår.

Så, efter flera års förberedelser och väntan på det slutgiltiga pjäsmanuset är vi nu i hamn med vårt stora samarbetsprojekt. Jag vill rikta ett särskilt stort tack till alla våra samarbetspartners som litat på att vår ursprungsidé skulle bli en

spännande föreställning. Att få med alla på båten innan det fanns något skrivet har känts som ett fantastiskt förtroende.

Också ett stort tack till projektet Rock-art in Sápmi som tidigt var vår samarbetspartner och garanterade ett visst ekonomiskt bidrag. Tack till Beaiwvås Sámi Našunálateáhter som genom vår gemensamma EU ansökan och bidrag med skådespelare ytterligare förankrade vårt projekt i den samiska kulturen. Norrbottensmusiken NEO som bidragit med musiker som spelat in Svantes musik, tack till producenterna på Norrlandsoperan och sist men inte minst tack till vår svenska nationalscen Kungliga Dramatiska teatern som bidragit med en skådespelare som länge velat arbeta med den kultur som hon har sina samiska rötter i.

Lena Engqvist Forslund, Teaterchef

Vad är kolonialism?

Uppslagsverken talar om erövring, kontroll och exploatering, ett behärskande av främmande territorier. Det leder tankarna till vapenmakt och fälttåg, till den yttre, materiella och fysiska dominans som en övermakt använder för att behärska en annan grupp. Men då är det lätt att glömma bort att erövringen också är mental. Den är osynlig, som när ett folk fräntas sin värdighet och självkänsla och därefter alltid måste kämpa för att återupprätta sig. Det gäller inte bara det samiska folket, utan alla folk som har utsatts eller som fortfarande utsätts för kolonialvälden.

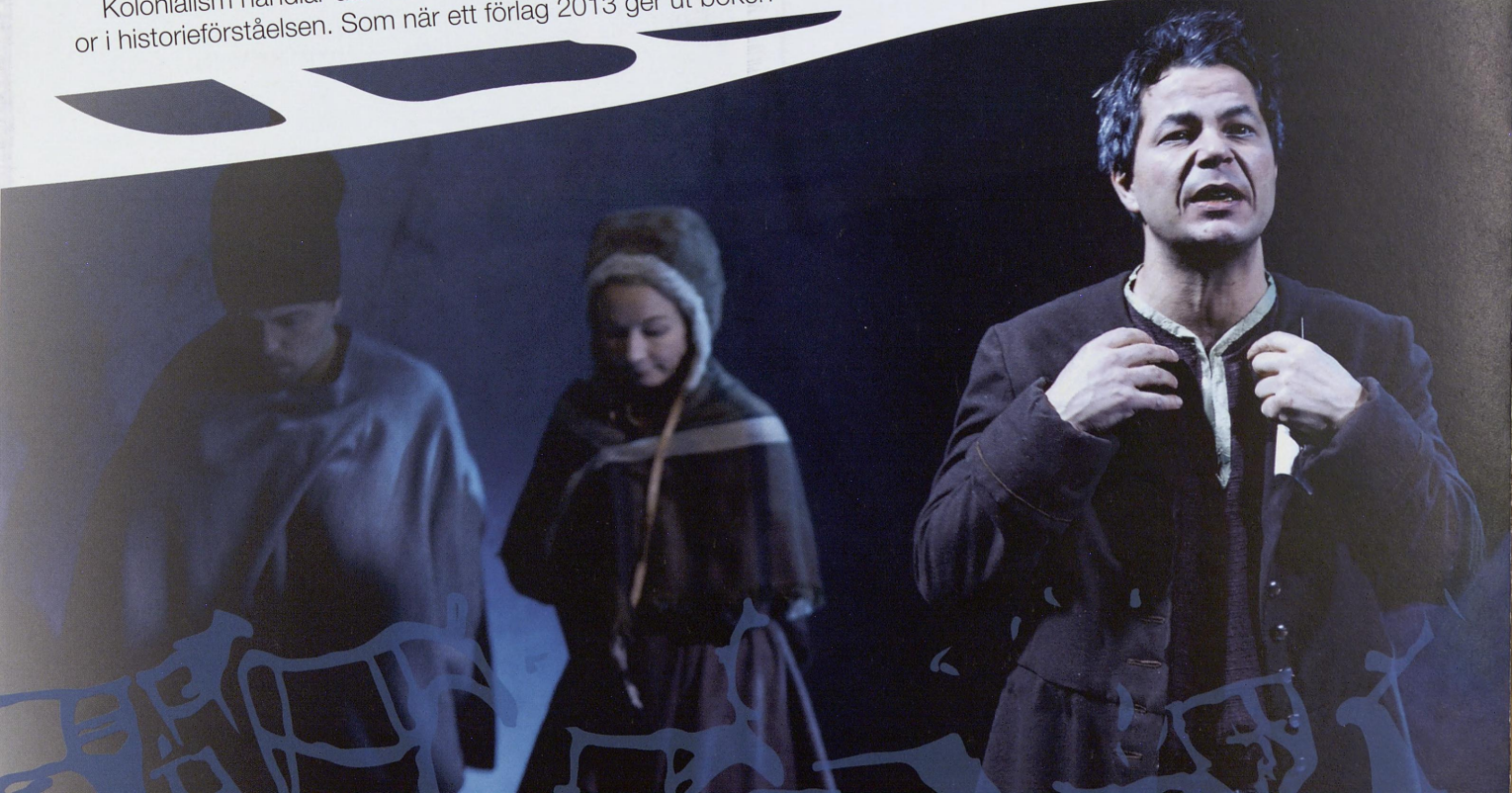
Det är ingen enkel kamp. Personerna och organisationerna som utgjorde erövrarna är kanske sedan länge döda och försvunna. Historien har gått vidare. Det som finns kvar är övermaktens arv och strukturer, deras lagar. Det är svårt att slåss mot lagböcker, svårt för ett koloniserat folk att vinna förståelse hos en okunnig samtid som inte längre begriper att tolka spåren efter erövringen och som kanske aldrig känt underordningen in på bara skinnet. Det angår inte arvtagarna.

Kolonialism handlar därmed även om okunskap, om luckor i historieförståelsen. Som när ett förlag 2013 ger ut boken

”Kåtornas Folk” av Ester Blenda Nordström på nytt och lyfter fram författaren utan att berätta om den tid och kontext som boken tillkom i och genomsyras av; då en djupt kolonial och orättvis segregationspolitik berövade samerna rätten att gå i fullvärdiga skolor. Eller när ett klädföretag 2014 presenterar sin nya samiskinspirerade kollektion med bilder som leder tankarna till rasbiologin vid förra sekelskiftet.

Okunskapen är en osynlig kolonialism som fortsätter än i dag. Utan historia är vi fångar i vår samtid och riskerar vi att föra förtrycket vidare. Det vi kan göra är att försöka bli varse de blinda fläckarna i vår egen blick, oavsett om den gäller samer, romer, judar, svarta eller andra grupper. Det här är en pjäs som vill berätta om mötet mellan det samiska och det svenska genom historien; hur kulturerna vävdes samman och påverkades av tiden och politiken och av modiga människor som sökte samtal och förståelse. Jag hoppas att den kan bidra till att göra allas våra blickar en aning klarare.

/Erik Norberg, dramatiker.

Buresboahhtin Mon lean duháť jagi nammasaš čájálmassi!

Dat álggii ságastallamiin mii de šáttai idéan ja de čájálmassynopsan. Háliideimmet dahkat juoga odđa áđa. Čuvgehit ruota kolonialaš politihka ja čájehit ahte lea leamaš iežá geahčadanvuohki. Ovdalgo gonagasat ja eará válddálaččat fuobmáje luondduresurssaid árvvu davvin lei sámi álbmot adnon luondolaččat vuoigdalgaš eaiggádin daidda eananguovlluide maid

sii ledje geavahan iežaset vugliin. De šáttai dakkár politihkka dađistaga mii ollásit rievdadii eavttuid daidda olbmuide geat juo guhká ledje orron Skandinavia davviguovlluin. Dat bođii nu njága ahte mii eat vel otnábeavve ge leat ipmirdan mii dáhpáhuvai – ja ahte dat en nai dáhpá uvvá.

Nu ahte mánggaid jagiid válbmema ja loahpalaš giehtačállosa vuordima manjel leat válbmasat iežamet stuora ovttasbargoprošeavttain. Háliidan giitit

earenomáš olu buot min ovttasbargoolbmáid geat luhtte dasa ahte min vuoddojurdagis šaddá gelddolaš čájálmás. Lea dovdon issoras luohttámuššan oažžut buohkaid searvat dása ovdalgo mihkkege lei čállojuvvon.

Stuora giitu maid Rock-art in Sápmi-prošektii mii árrat lei min ovttasbargarádnán ja dáhkidii muhtin muddui ekonomalaš doarjaga. Giitu Beaviváš Sámi Našunálateáhterii mii min oktasas EU ohcamušain ja maid sin neavttáriid oassálastimiin čanai min prošeavtta vel eanet sámi kultuvrii. Giitu Norrbottensmusiken NEO'i mii lea searvan musihkkariiguin geat leat speallan sisa Svante musihka, giitu Norrlandsopera buvttadeddjiide ja manjmustá muhto ii fal unnimustá giitu min ruota našunálašvái Kungliga Dramatiska teatern mii lea oassálastán neavttáriin gii guhká lea háliidan bargat dainna kultuvrrain gos sus leat sámi ruohhtásat.

Lena Engqvist Forslund, Teáhterhoavda

Mii lea kolonialisma?

Ohcangirjiit muitalit válddirievvuma, bajilgeahču ja ávkkástallama birra, vieroeatnamiid hálddašeami birra. Dát doalvu jurdagiid vearjováldái ja soahtami, olgguldas ávnnaslaš ja rumašlaš váldái, man válddalaš geavaha hálddašit nuppi joavkku. Muhto de lea álki vajálduhttit ahte válddirievvun lea maid vuoigŋalaš. Dat lea oaidnemeahtun, dalle go álbmogis rivvojuvvo iešárvu ja iešdovdu ja de dat álo ferte rahčamiin beassat julggiid nala. Dát ii guoskka dušše sámiálbmogii, muhto visot álbmogiidda mat leat gillán dahje geat en gillet kolonialašválddiid vuollásažžan.

Dat ii leat mihkkege álkes dáistaleapmi. Dat olbmot ja ovtastusat mat ledje válddirievvárat ležžet áigá juo jápmán ja jávkan. Historjá lea joatkán. Válddálačča árbi ja ráhkanusat, sin lágat leat gal báhkán. Lea váttis soahtat láhkagirjiid vuostá, sin lágat leat gal báhkán. Lea váttis soahtat láhkagirjiid vuostá, vátis koloniserejuvvon álbmogii oažžut ipmárdusa dálá diehtemeahtun áiggis, mas eat šat ipmir dulkot válddirievvuma luottaidda ja mii ii goassege dáidde dovdan vuollásašvuoda gitta liikki vuostá. Dát ii guoskka árbilaččaid.

Kolonialisma šaddá de maid diehtemeahtunvuohčan, historjáipmárdusa váilvuohčan. Dego go muhtin girjelágádus jagi 2013 fas

almuha Ester Blenda Nordström'a girji "Kätornas folk" (goahteálbmot), ii ge muital dan áiggi ja dili birra man vuodul girji čállui ja mii báinnii dan, go čiekŋalis kolonialaš ja vuoigatmeahtun sirrenpolitihkka rievui sámiin vuoigatvuoda vázzit ollesárvoša skuvllain. Dehe go muhtin bivttasfitnodat jagi 2014 buktá ovdan iežas čoakkáldaga, mas lea sámiin váldon málle, govaiguin mat dolvot jurdagiid ovddit jahkečuohtemolsuma nálebiologiijai.

Diehtemeahtunvuohča lea oaidnemeahtun kolonialisma mii joatká en otnábeavvi. Historjá haga mii leat giddejuvvon dálá áigái ja soaitit joatkit soardima. Mii baicce sáhtálemmet geahččalit diđoštii iežamet čalmmehisvuoda, go geahččat sámiid, romaid, judálaččaid, čáhppadiid dehe iežá joavkkuid.

Dát lea čájálmás mii háliida muitalit sámiid ja ruottelaččaid oktavuoda historjájá, movt kultuvrrat giessasdeje oktii ja movt dasa váikkuhedje áiggit ja politihkka ja duostiis olbmot geat ohce ságasteami ja ipmárdusa. Doaivvun ahte dat sáhtá veahkkin dagahit min buohkaid oainnu veahás čielgadeabbun.

Erik Norberg, dramatihkkar

32. mun sárggun dáid govaid áigái
geadgái, gárrái

álbmogiid
eallin
loktana
luoitá

go beaivi,
biegga

33. mun dearppan dáid govaid
geadgái, gárrái

dat lea fal nu hidis

go lean dearpan bottaža
jámálgan, rohhtásan

oainnuid oaidnit

32. jag ristar dessa bilder till tiden
på stenen, trumman

folkens
liv
stiger
sjunker

som solen,
vinden

33. jag slår dessa bilder
på stenen, trumman

den är så långsam

när jag trummat en stund
dras jag till en annan värld

för att se

/ Nils-Aslak Valkeapää, Solen min far

MON LEAN DUHÁT JAGI/JAG ÄR TUSEN ÅR

Čálli/Manus: **ERIK NORBERG** Bagadalli/Regi : **LENA ENGQVIST FORSLUND**

Neavttárat/Skådespelare: **NILS HENRIK BULJO** • **KICKI SEVÄ BRAMBERG** • **HENRIK GUSTAFSSON**
LEAMMUID BIRET RÁVDNÁ • **MARJA LISA THOMASSON** • **PAUL OL JONA UTSI**

Diehtoohcci/Kulturrávveaddji/ Research/Kulturcoach: **ANNE WUOLAB**

Lávdehábmén/ Scenografi: **ULLA DAHLSTRÖM** Bivttashábmén/Kostym: **BRITTA MARAKATT LABBA**

Musihkkaráhkadeaddji/Kompositör: **SVANTE HENRYSON** Lihkadanhábmén/Koreografi: **ELLE SOFE HENRIKSEN**

Čuovgahábmén/Ljusdesign: **ERIK NORDLANDER** Jietnahábmén/Ljuddesign: **ANDERS RIMPI**

Govvat/Govvaheivehápme/Projektšuvnnat /Bilder/Bildbearbetning/Projektioner: **LISELOTTE WAJSTEDT**

Ámadajuhábmén/Maskör: **TIRA BLIXT** Jietnatekniikkár/Ljudtekniker: **MÅRTEN ELIASSON**

Čuovgatekniikkár/Ljustekniker: **JANNE PIHLAJA** Lávdetekniikkár/Scentekniker: **PÄR EKBOM**

Snihkkárat/Snickare: **MATTI EKLUND, KENNY HANSSON & ALF NIEMI**

Goarrut/Sömmerskor: **SOLVEIG LABBA, ANNA BLIND, BRITTA MARAKATT LABBA,**

MARITA NUTTI Jorgaleaddjit, Davvisámigillii/Översättare, Nordsamiska: **MILIANA BAER,**

ELLE SM NÄKÄLÄJÄRVI

Jorgaleaddji, lullisámigillii/ Översättare, Sydsamiska: **MAIDI PERSSON STEINFJELL**

Hervejeadji/Dekormålare: **EVA KARIN FRÖBERG**

Buvttadeaddji/Producent: **ELLEN MARIT LABBA**

Govven/Foto: **HANS OLOF UTSI**

Vuovdi/Čálahábmén: Säljare/Grafisk form: **ANNA ÖMAN**

Buvttadanveahkki/Produktionsassistent: **SANDRA TRUEDSSON**

Giitu/Tack: **JOHANNES MARAINEN,**

ANNE GAREN HAETTA, TOR TUORDA LUNDBERG,
TEATER VÄSTENORRLAND.

Jorgaleaddji, Dikta/Översättare Dikt, ur *Solen min far* av
Nils-Aslak Valkeapää: **HARALD GASKI, JON TODAL,**
KRISTINA UTSI

*Vi har valt att använda oss av nord och
sydsamiska i föreställning även om en
del rollfigurer i verkligheten
talade en annan samisk varietet.*

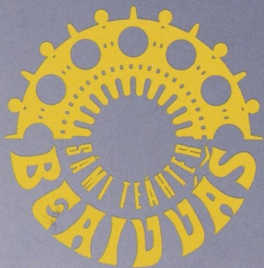
IKKE TIL HJEMLAN
Nasjonalbiblioteket

14-07-2026

GIRON SÁMI TEÁHTER buvttada **Mon lean duhát jagi/Jag är tusen år** ovttas **Beaivváš sámi našunála teáhter**'iin Norggas, **Dramaten**'iin, **Norrbottensmusiken**'iin ja **Norrlandsopera**'in, proševttas proševttas **Rock-Art in Sápmii** lea oassi **Ubmi kulturoaivegávpotjagis**.

Giron sámi teáhter producerar **Mon lean duhát jagi/ Jag är tusen år** tillsammans med **Beaivváš sámi našunála teáhter** i Norge, **Dramaten**, **Norrbottensmusiken** och **Norrlandsoperan**, inom projektet **Rock-Art in Sápmi**, som är en del av **Kulturhuvudstadsåret** i Umeå.

giron
sámi teáhter
www.samiteahter.org

DRAMATEN

NO!

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala
utvecklingsfonden

REGION
VÄSTERBOTTEN

KIRUNA KOMMUN
Fritids- och kulturförvaltningen

Storums
kommun

Sámediggi
Sámedigge
Sáemiedigkie
Sámeinget

NORRBOTTENS
LANS LANDSTING